

ἑλληνικῶ περι ψήφων, ἤτοι δακτυλιολίθων ποιήματι ἀποδιδόμενῳ εἰς τὸν Ὀρφέα, ἀριθμοῦνται αἱ μαγικαὶ ἀρεταὶ αὐτῶν.

Περὶ δακτυλίων παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὄρα Λεξικὸν τῆς Ἑλλ. Ἀρχαιολογίας Σμῆθ, μεταφρασθὲν ὑπὸ Δ Πανταζῆ, ἐν λέξει Δακτύλιος, σελ. 226 καὶ ἐφεξῆς.

N. Γ.

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΜΑΤΑΙΟΦΡΟΣΥΝΑΙ.

Ἡ Βρετανικὴ Ἐπιθεώρησις ἐν κρηρῶ Περι Ἐμβλημάτων ἔλεγε πρὸ τινος ὅτι οἱ πεπαλαιωμένοι τύποι τῶν παρεληλυθότων χρόνων καθίστανται ὁσημέραι ἀδιάφοροι ταῖς νῦν γενεαῖς. Ἡ παρατήρησις δ' αὕτη δὲν ἐφαρμόζεται μόνον εἰς τὰς σημαίας, τὰ σήματα, τοὺς ἀλλαγμοὺς καὶ τὰ ἔθνη ἀσματα. Ὑπάρχει τάξις πραγμάτων τόσον παρηκμασάντων, μὴ ἐχόντων σχέσιν πλέον πρὸς τὴν ἀγωγὴν καὶ τὰ ἥθη ἡμῶν, ὥστε οἱ πλείστοι ζῶμεν καὶ θνήσκουμεν δίχως τὸ παράπαν νὰ ὑποπτευθῶμεν τὴν ὑπαρξίν αὐτῶν, ἢ δίχως τοῦλάχιστον νὰ ἠξεύρωμεν αὐτά. Ἐὰν τυχαῖόν τι συμβῶν θέσθῃ ὑπ' ὄψιν ἡμῶν ἐκεῖνα, τὰ βλέπομεν μὲν μετὰ τινος περιεργείας, κατὰ τὰς ἰδιαιτέρας ἡμῶν κλίσεις, ἀλλ' ἐπειδὴ τυγχάνουσιν ὅλως ξένα πρὸς τὴν ἐνεστῶσαν ὑπαρξίν ἡμῶν καὶ ἐπειδὴ οὐδὲν κοινὸν ἔχουσι πρὸς τὰ οἰκονομικὰ ζητήματα ἢ πρὸς τὴν κατάστασιν τῶν εἰσοδίων, πρὸς τὸ δογματικὸν ἢ πρὸς τὰ ἱππικὰ γυμνάσια, πρὸς τὰ περισπούδαστα μυθιστορήματα ἢ πρὸς πᾶν ἀντικείμενον ἔχον τὸ προνόμιον τοῦ ἐφελκύνειν τὴν προσοχὴν μας, οὐδὲν διαανοούμεθα νὰ ἐμβαθύνωμεν εἰς αὐτά. Καὶ ὁμως διόλου δὲν τυγχάνουσιν ἄξια περιφρονήσεως· διότι ἐνίοτε παρέχουσιν ὠφελίμους πληροφορίας καὶ πάντοτε τέρψιν. Ἐκαστὸν τῶν ἀντικειμένων τούτων ἀπησχόλησε λίαν τὰ σπουδαιότατα ταῦτα πνεύματα καὶ ἕκαστος ἔχει τὴν φιλολογίαν του, τὴν ἱστορίαν του. Ἐξ αὐτῶν διδασκόμεθα περιέρ-

(ΟΜΗΡΟΣ ΦΥΛ. Α΄.)

γους ἱστορίας, μανθάνομεν ὅτι ἡ ματαιοφροσύνη τῶν ἔθνῶν φθάνει εἰς βαθμὸν ἀπρόσιτον εἰς τὴν ματαιοφροσύνην τῶν ἀτόμων. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἀξίζει νὰ γίνῃ κατάδηλον πρὸς παραμυθίαν τῆς ἀνθρωπότητος· διότι ὅσον δεινὸς καὶ ἂν τυγχάνῃ ὁ ἀτομικὸς τύπος ἡμῶν, μικρὸς ἀποδεικνύεται ἀπέναντι τοῦ τύπου τοῦ ἐν γένει ἔθνους εἰς ὃ ἀνήκομεν.

Τὰ διάφορα βιβλία, ἐξ ὧν ἡ ἀλήθεια αὕτη συνάγεται, ἐν πρώτοις ἐρίζουσι κατ' ἀρχὴν δύο θεμελιώδη δίκαια διὰ τὰ ἔθνη· τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ τὴν ἰσότητα. Πρὸς ἐξασφάλισιν δὲ τῶν δικαίων τούτων ἐφεῦρον τὸ Τυπικὸν ἢ Τελετικόν.

Ἀπὸ τοῦ Βάττελ μέχρι τοῦ Φίλλιμορ ὅλοι οἱ δημοσιογράφοι ἔγραψαν περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, οἱ πλείστοι δὲ διεπραγματεύθησαν αὐτὸ ὡς εἰ ἐπρόκειτο περὶ θρησκευάματος, καὶ φρίνονταί τείνοντες πρὸς ἀποθέωσιν του. Ἰδίως οἱ Γερμανοὶ συγγραφεῖς ἄπασαν κατέβαλαν τὴν ἐπιστήμην των, ἄπασαν τὴν σχολαστικότητά των, ἄπασαν τὴν σύννοιάν των· τὸ ἀνέλυσαν, διύλισαν, διήρυσαν, ἐταξινόμησαν, ἀποσυνέθηκαν καὶ ἀνέταμιν· ἐν τῷ ἐπιμύχθῳ δὲ ἐνθουσιασμῷ αὐτῶν τὸ ἐβάπτισαν *Εὐγενεῖαν τῶν ἔθνῶν*—λέξεις εὐφρεῖς μᾶλλον ἢ ἀληθεῖς, καθότι τὸ τυπικὸν ἢ τελετικὸν οὐδὲν ὅλως παρήχθη ἐκ τῆς εὐγενείας, ἥτις εἶναι αἴσθημα εὐμενὲς, ἀλλ' ἐκ τοῦ ὄγκου ἢ τύπου, ὃν πᾶσα χώρα διατηρεῖ ἀπέναντι τῶν γειτόνων τῆς καὶ ἐκ τῆς πεποιθήσεως τῶν ὅσα οὗτοι τῇ ὀφείλουσιν.

Ὅπωςδὴποτε, οἱ πολλοὶ τῶν νομογράφων περὶ πλείστου ποιοῦνται τοῦ τυπικοῦ. Ὁ μέγας Βάττελ, ὁ σχολιαστὴς τοῦ Γροτίου, τοῦ Πουφενδὸρφ καὶ τοῦ Βόλφ, ὁμιλῶν περὶ τῶν λεπτομερειῶν τῆς πολιτικῆς φιλοφροσύνης, λέγει:

«Τὸ ν' ἀποδώσῃ τις αὐτὴν εἰς ματαιοφροσύνην, εἶναι τὸ αὐτὸ ὡς νὰ ἀγνοῇ ἀπειροκάλως τὴν τέχνην τοῦ βασιλεύειν καὶ ὡς νὰ περιφρονῇ ἐν τῶν ἐδραϊστάτων στηριγμάτων τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς ἀσφαλείας κράτους τινός.»

Ὁ διάσημος Ἄγγλος Ἰούλιος τὰ αὐτὰ ἐφρόνει γράφων μετὰ τοῦ ἰδιάζοντος αὐτῷ πομπώδους ὕψους :

« Ἡ πρὸς τοὺς ἰδιώτας πίστις εἶναι ὁ πλοῦτος, ἡ δημοσία τιμὴ εἶναι ἡ ἀσφάλεια. Τὸ πτερὸν ὅπερ κοσμεῖ τὸ βασιλικὸν πτηνὸν στηρίζει τοῦτο ἐν τῇ πτήσει του. Ἀφαιρέσατε τὰ πτερά του, καὶ καρφόνεται τὸ πτηνὸν ἐπὶ τῆς γῆς. »

Οἱ μεταγενέστεροι ὅμως ἄλλως ὁμιλοῦσιν. Ὁ Κάλβος, τὸ αὐτὸ πραγματευόμενος ἀντικείμενον, λέγει ὅτι « Ἐὰν τὰ ζητήματα ταῦτα οὐδὲν ἀπέβαλαν τῆς ἱστορικῆς των ἀξίας, ἀφ' ἐνὸς αἰ. πρόοδοι τοῦ πολιτισμοῦ, ἀφ' ἑτέρου ἢ ἐλάττωσις τῆς γοητείας ἣν ἄλλοτε ἐξήσκει τὸ μοναρχικὸν ἀξίωμα, πολὺ ἐξηθύνθησαν τὴν σημασίαν τῶν ματαίων αὐτῶν ἀξιώσεων, εἰς αἷ δὲν ἐπιτρέπεται πλέον νὰ θυσιάζωνται τὰ μέγιστα τῶν συμφερόντων τῆς ἀνθρωπότητος. »

Πρὶν ἢ προβῶμεν, ὀφείλομεν νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι, καὶ τοὶ οἱ νομομαθεῖς ἀξιοῦσιν ὅτι τὸ τυπικὸν εἶναι παράρτημά των, καὶ τοὶ ἀπεδείχθη ἀναμφισβήτητον στοιχεῖον τοῦ κώδικος τῶν ἐθνῶν, ἡ τελετὴ προὔπηρχε πρὶν ἔτι γεῖνη λόγος περὶ τοῦ κοινοδικαίου (*droit des gens*). Μὴ ὁ Κύρος δὲν διέταξε ν' ἀποκεφαλίσωσι δύο στραπας, διότι ἐν τῷ χαιρετίζειν αὐτὸν δὲν ἔθηκαν τὰς χεῖρας εἰς τὰς χειρίδας τῶν ἐνδυμάτων ; Μὴ πρῶτος ὁ Ἀδριανὸς δὲν ἐσύστησεν αὐτοκρατορικὸν οἶκον ; Ὁ Κρολμάγνος, ὁ ἀπλούστατος, ὁ ὀλιγωτέρας τῶν λοιπῶν ἡγεμόνων ἀξιώσεις ἔχων, δὲν ὑπηρετεῖτο ἐν τῇ τραπέζῃ ὑπὸ ὑποτελῶν βασιλέων ; Βασιλικαὶ χεῖρες δὲν παρουσίαζον εἰς ἕκαστον τῶν γευμάτων του ὄβελλον περιέχοντα ὀπτὸν ἀγριόχοιρον ; Ὁ δὲ ἅγιος Ἀδελβέρτος δὲν ἔγραψε βιβλίον, ἐν ᾧ ἀπομνημονεύονται οἱ τίτλοι τῶν ἀξιοματικῶν τῶν ἀνακτόρων, ἐκτεινόμενος, πρὸς τοῖς ἄλλοις, περὶ τοῦ ἀξιώματος τῶν ἀρχιμαγείρων καὶ ἰδίως ἀναφέρων τὴν ὑπεροχὴν τοῦ οἰκονόμου ἢ ὀψοφύλακος ἐπὶ τοῦ οἰνοχόου ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Ἀκουῖσγράνου ;

Ἐν τούτοις οὐδὲν ἔτι διεθνὲς ὑπῆρχεν, οἱ δὲ τιμητικοὶ οὗτοι τύποι ἀφεώρων οὐχὶ τὰ κυρίως λεγόμενον τελετικὸν, ὅπως καθορίζεται καὶ ἀναγνωρίζεται ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις, ἀλλὰ κλάδον τοῦ τελετικοῦ αὐτοῦ, ὅστις κανονίζει τὸν ἐσωτερικὸν διοργανισμόν καὶ καλεῖται *ἐθιμοταξία*. Τὸ ἀληθὲς τελετικὸν εἶναι μεγαλύτερον, εὐγενέστερον καὶ σεμνοπρεπέστερον. Θεωρητικῶς ἴσταται ἄνω τῶν βασιλέων, διότι ἐπικυροῖ τὰ δικαιώματα τῶν ἐθνῶν δὲν ἀσχολεῖται περὶ τῶν προσώπων μόνον, ἀλλὰ ἀντιπροσωπεύει συλλήθδην τοὺς λαοὺς, καὶ ἡ γλῶσσα, ἣν ὁμιλεῖ, εἶναι παγκόσμιος. Δυστυχῶς ὅμως ἐν τῇ πράξει αἱ ὑψηλαὶ αὐτὰ ἀξιώσεις δὲν εὐδοκιμοῦσι, τὸ μέγα αὐτὸ γόητρον οἴχεται. Ἐν τῇ πράξει τὸ τελετικὸν ἀποδεικνύεται ἀνθρώπινον, ὅπως καὶ ἡμεῖς, ἔχει τὰς ἀδυναμίας, τὰ γελῖα καὶ τὰς ταπεινοφροσύνας ἡμῶν, ὅλα τὰ κακὰ τῆς ἡμετέρας φύσεως. Ἀπόδειξις δὲ τούτου ὅτι ὅσον ἀτομικῶς οἱ ἄνθρωποι εἰσι ματαιόφρονες, τόσον ἀποδεικνύονται χεῖρις συλλήθδην, ἥτοι ὡς ἔθνος.

Τὸ τυπικὸν διαιρεῖται ὑπὸ τῶν σοφῶν αὐτῶν εἰς πέντε κυριώτερα τμήματα : εἰς τὴν πρωτοκαθεδρίαν τῶν πολιτειῶν, τὰς βασιλικὰς τιμὰς, τὸ διπλωματικὸν τελετικὸν, τὸ ναυτικὸν τελετικὸν καὶ τὴν ἐθιμοταξίαν.

Ἡ ἐθιμοταξία εἶναι ἡ ἀρχὴ τοῦ τελετικοῦ καὶ θεωρεῖται παλαιότατη : τινὲς δὲ τὴν γαλλικὴν λέξιν *étiquette* παράγουσιν ἐκ τῆς ἑλληνικῆς στίχης, σημαίνουσης τάξιν. Οἰαδήποτε ὅμως καὶ ἂν ἦ ἡ παραγωγή της, ἡ ἐθιμοταξία τῆς αὐτῆς ἀνάγεται εἰς τοὺς χρόνους Φιλίππου τοῦ Καλοῦ, δουκὸς τῆς Βουργονδίας : κατ' ἄλλους δὲ μετεφέρθη ἐν τῇ Δύσει ὑπὸ τῆς Βυζαντινῆς ἡγεμονίδος Θεοφανίας, ἥτις κατὰ τὸν δέκατον αἰῶνα συνεζεύχθη πρὸς Ὀθωνα τὸν Ἐρυθρόν. Ἐκ τῆς Γαλλίας μετεδόθη εἰς τὴν Αὐστρίαν καὶ τὴν Ἰσπανίαν, καὶ ἐν τῷ τελευταίῳ βασιλείῳ ἀνεπτύχθη πολὺ, ἀπιστεύτου λαβοῦσα διχστάσεις. Ἄνδρες καὶ γυναῖκες δὲν ἦσαν πλέον ἀνθρώπινα ὄντα πε-

προικισμένα μὲ θέλησιν, ἀλλὰ μηχαναὶ ὑποκλίσεων ἢ ταπεινῶν χαιρετισμῶν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν βημάτων, καὶ ὁ βαθμὸς τῶν ὑποκλίσεων ἃς ἕκαστος ὤφειλε νὰ κάμῃ πρὸ τοῦ βασιλέως, τὸ πλάτος τῶν ἐπενδυτῶν, τὸ μῆκος τῶν ταινιῶν καὶ, τὸ σπουδαιότερον, ἡ λίαν πολύπλοκος διαίρεσις τῶν ἀξιωματῶν καὶ ὑπουργημάτων ὠρίζοντο μετ' ἀκριβείας ἢς παράδειγμα ἐν τῇ ἀριθμητικῇ μόνον ἀπαντᾶται, ἐν τῷ δεκαδικῷ συστήματι. Ἡ σπουδὴ τῆς ἐθιμοταξίας πρὸ μικροῦ ἔτι ἦν τὸ κυριώτερον στοιχεῖον τῆς ἐκ παιδείσεως Ἰσπανοῦ εὐγενοῦς. Ἐνεκεν δὲ τῆς ἐθιμοταξίας ταύτης πολλὰ συνέβαινον γελῶτα. Ἡ σύζυγος Καρόλου τοῦ Β'. βασιλέως τῆς Ἰσπανίας πεσοῦσα ἡμέραν τινα ἐκ τοῦ ἵππου ἔμεινε κρεμασμένη ἐκ τοῦ ποδός, περιπλεχθέντος εἰς τὸν ἀναβυλέα, ἐνώπιον 43 μεγιστάνων τῆς αὐλῆς μὴ τολμώντων νὰ τῇ παράσχῃ βοήθειαν, διότι ἔλειπεν ὁ ἀρχιπποκόμος, ὅστις καὶ μόνος εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ἐγγίσῃ τὸν βασιλικὸν γόμφον, ἡ δὲ Α. Μεγαλειότης ἐπ' ἀόριστον χρόνον θὰ ἔμεινεν οὕτως, ἂν ξένος, ἀδαῆς τῆς ἐθιμοταξίας, δὲν ἀνελάμβανε νὰ τὴν ἀπαλλάξῃ. Καὶ ἔλαβε μὲν οὗτος εἰς ἀμειβὴν πολλὰ δουβλόνια, ἀλλ' ἐξωρίσθη ἔνεκεν τῆς ἀσυγγνώστου ἀδικησίας του.

Φίλιππος ὁ Γ', ὑποφέρων ἐκ τῆς μεγάλης θερμότητος πυρᾶς, παρεκάλεσε τὸν μαρκήσιον Πομπάρ νὰ σβύσῃ αὐτήν· ἀλλ' ὁ μαρκήσιος ἠρνήθη, δὲ τὸν λόγον ὅτι τοῦτο ὤφειλε νὰ πράξῃ ὁ δούξ Οὐζέδ, ὅστις ἔτυχεν νὰ ἦναι εἰς τὸ κυνήγιον. Ὁ μονάρχης, ὅστις θὰ ἐξέπιπτε τῆς ἀξίας του ἂν ἐσβέζε τὸ πῦρ, ὑπέμεινε τὴν θερμότητα, ἀλλ' αὐτῇ τῷ ἐπέφερον ἐρυσίπελας, ἐξ οὗ ἀπεβίωσεν.

Οὐδῶλος ἔρα παράδοξον ἂν ὁ λαὸς ἦν ὁλος ἐθιμοταξία. «Ἡ Εὐγενεία σας ἤριστεύσατε τὴν πρώτην τσικολάταν,» ἔλεγεν ἡμῖ γυμνος ἐπαίτης εἰς συνάδελφόν του ῥακενδύτην. Οἱ μεγιστᾶνες, οἵτινες εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ ἔχωσι κεκαλυμμένην τὴν κεφαλὴν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, ἐθεώρουν ἑαυτοὺς ὑπερτέρους τοῦ σύμπαντος· ἀπόδειξις

δὲ ὁ ἐπόμενος διάλογος μεταξὺ εὐγενοῦ Πορτογάλου καὶ Κασταλλιανοῦ.

Ὁ πρῶτος κατήρξατο τῆς συνδιαλέξεως ἀπονείμας εἰς τὸν ἄλλον τὸν τίτλον Ἐξοχώτατε· οὗτος δὲ ἀπήντησε διὰ τοῦ: Ἡ Εὐγενεία σας. Ὁ Πορτογάλλος, νομίσας ὅτι δὲν μετεχειρίσθη τὴν κατάλληλον λέξιν, ἐπανέλαβεν: Ἡ Εὐγενεία σας, ὁ Ἰσπανὸς ὁμως ἀπήντησεν: Ἡ Ὑμετέρα Ἐξοχότης. Ὁ Λουσιτανὸς, ἀμηχανῶν, ἐζήτησε παρὰ τοῦ Κασταλλιανοῦ ἐξήγησιν, οὗτος δὲ ὑπέλαβε ψυχρῶς: «Ὅλοι οἱ τίτλοι μοὶ εἶναι ἴσοι, ἀρκεῖ νὰ μὴ ὑπάρχη τι ἴσον μεταξὺ ὑμῶν καὶ ἐμοῦ.»

Καὶ ἐν Γαλλίᾳ ἡ ἐθιμοταξία ἀπεδείχθη ἐπίσης τυραννικὴ, ὅσον καὶ ἐν Ἰσπανίᾳ. Τὰ ἀνάκλιτρα, τὸ κλινοκαθέδριον καὶ τὰ πτυκτὰ θρανία ἐπὶ αἰῶνας μεγάλης ἠξιώθησαν πολιτικῆς σπουδῆς καὶ περιδόξου ἀμφισβητήσεως. «Ἡ ἐθιμοταξία τῶν κλινητῶν, λέγει ὁ Βουλταῖρος μετὰ τῆς συνήθους αὐτῷ δηκτικότητος, χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς βαρβαρότητος, καθ' ἣν ἐν ἐκάστη οἰκογενείᾳ εἰς μόνον δῖφρος ὑπῆρχεν προωρισμένος διὰ τοὺς ἀσθενεῖς. Τὸ ἐπιπλον αὐτὸ εἰς τινὰς ἐπαρχίας ἐκαλεῖτο ἔδρα δεινολογίας ἢ παραπόρου καὶ ἐν Γερμανίᾳ λέγουσιν αὐτὴν μέχρι τοῦ νῦν ἔδραν ἀσθενοῦς (Krankensessel).» Ὁ πατριάρχης Φένεῦ προσθέτει ὅτι ἡ μεγάλη Δέσποινα διήλθε τὸ τέταρτον τῆς ζωῆς τῆς ἐν δεινῇ ἀμηχανίᾳ ἵνα μάθῃ ἂν ὤφειλε νὰ καθίσῃ εἰς τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ δωμάτιον, ἐπὶ ἔδρας ἢ πτυκτοῦ θρανίου, ἢ νὰ μὴ καθίσῃ διόλου. Ἡ αὐλὴ αἰωνίους εἶχε περισπασμοὺς πρὸς λύσιν ὁμοίων ζητημάτων· καὶ αὐτὸς δὲ ὁ βασιλεὺς δὲν ἦν ἐλεύθερος νὰ καθίσῃ ἂν δὲν συμμορφοῦτο πρὸς τοὺς κανόνας. Ἐὰν πύδῃκει νὰ ἐπισκεφθῇ αὐλικὸν ἀσθενεῦντα καὶ κλινηρῆ, ἡ ἐθιμοταξία ἐξανάγκαζε τὴν Α. Μ. νὰ κατακλινηθῇ, διότι ἀδύνατον ἐφαίνετο νὰ διατελῇ ἀναπαυόμενος ὑπόκοος ἐνώπιον τοῦ κυριάρχου του καὶ νὰ μὴ πράξῃ οὗτος τὸ αὐτὸ διὰ ὁσάκις ἐπρόκειτο νὰ μεταβῇ ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ δωμάτιον ἀσθενοῦς, ἐφρόντιζον προκγουμένως νὰ θέσωσι κλίναν διὰ

τὴν Α. Μεγαλειότητα. Τοιοῦτοτρόπως Λουδοβίκος ὁ Γ'. ἐπεσκέφθη τὸν 'Ρισελιὸν εἰς Ταρασκὸν καὶ Λουδοβίκος ὁ ΙΕ'. τὸν στρατάρχην δὲ Βιλιάρ, πληρωθέντα εἰς τὴν μάχην τοῦ Μαλπλακέ.

Ἡ ἐθιμοταξία ἐξήσκησε τὸ κράτος τῆς ἐπὶ τε τῶν πράξεων καὶ ἐπὶ τῶν τρόπων. Ἐν τῇ αὐτῇ Λουδοβίκου τοῦ ΙΕ'. ἐσπέραν τινὰ ἢ βασίλισσα δὲν ἐτόλμα νὰ παίξῃ χαρτί, διότι πρὸ μικροῦ εἶχε γνωσθῆ ὁ θάνατος Γερμανοῦ ἡγεμονίσκου· εὐτυχῶς ὅμως ὁ δὲ Μωρεπὸ ἀπήλλαξεν αὐτὴν τῆς εὐλαθείας βεβαιώσας ὅτι τὸ πικέτον ἦν παίγιον ὑπὸ τῶν πενθούντων παιζόμενον.

Τὸ τελετικὸν κατὰ βάθος εἶναι διεθνῆς ἐθιμοταξία καὶ περιστρέφεται εἰς τὸ μέγα τῆς πρωτοκαθεδρίας ζήτημα. Ἐπὶ αἰῶνας τὴν πολιτείαν ἐξεπροσώπει ὁ βασιλεὺς· καὶ κατ'ἀρχὰς μὲν οἱ βασιλεῖς ἦσαν ἴσοι μεταξὺ τῶν, ἀλλ' ἐπειδὴ οὐδεὶς ἤθελε νὰ παρδεχθῆ τὴν ἰσότητα ταύτην, ἕκαστος προσεπάθει νὰ ἐπιβεβαιώσῃ δι' ὅλων τῶν φαντασιωδῶν μέσων τὴν ὑπεροχὴν του ἐπὶ τῶν ἄλλων ἡγεμόνων. Ἡ ὑπεροχὴ δ' αὕτη ἐβασίζετο ἐπὶ τῆς ἀρχαιότητος τοῦ στέμματός των, ἐπὶ τῆς ἐκτάσεως τῆς χώρας των, ἐπὶ τῶν τίτλων οὓς κατεῖχον ἐκτὸς τοῦ κράτους των, ὑπὸ τῆς ἀξίας τῶν ὑποτελῶν των καὶ ἐπὶ τῶν τιμῶν ἃς ἀπένειμον αὐτοῖς οἱ αυτοκράτορες ἢ οἱ πάπαι. Ἡ ἐποχὴ τῆς εἰς τὸν χριστιανισμὸν μεταστροφῆς τῶν προγόνων των συχνάκις προὔτεινετο ὑπὸ τινῶν ἡγεμόνων ὡς τίτλος, ἐφ' οὗ ἐστήριζον τὰ δικαιώματά των εἰς τὴν πρωτοκαθεδρίαν. Καὶ ὅμως, μ' ὅλας τὰς αἰωνίους συζητήσεις περὶ τοῦ δικαιώματος αὐτοῦ, οὐδὲν ὀριστικὸν ἀπεφασίσθη περὶ τοῦ βαθμοῦ τῶν διαφορῶν εὐρωπαϊκῶν ἐπικρατειῶν. Οἱ πάπαι μυριάκις ἀπεπειράθησαν νὰ λύσωσι τὸ ζήτημα διὰ τῆς αὐθεντίας των. Τὸ 1508 Ἰούλιος ὁ Β'. συνέταξε καὶ ἐδημοσίευσεν κατάλογον περὶ τῆς τάξεως ἣν οἱ παρ' αὐτῷ πρεσβεύται ὄφειλον νὰ ἔχωσιν ἐν τῷ παρεκκλησίῳ του καὶ συνέστησε τὴν παραδοχὴν αὐτοῦ εἰς ὅλας τὰς αὐλὰς τῆς Εὐρώπης. Ἡ νῦν τηρουμένη τάξις τόσον διαφέρει τῆς ἐπὶ Ἰου-

λίου τοῦ Β'., ὥστε ἐνδιαφέρει ἀληθῶς νὰ δημοσιεύσωμεν τὸν κατάλογον ἐκεῖνον, τοῦλάχιστον καθὼς δηλοῦνται τὰς ἐπελθούσας μεταβολάς. Ἐξ ὅλων τῶν ἀναφερομένων τίτλων, μόνον τρεῖς ἀπελείφθησαν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ μορφῇ των—τοῦ πάπα, τοῦ νέου αυτοκράτορος τῆς Γερμανίας καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας—οἱ λοιποὶ ἐξέλιπον ἢ μετεβλήθησαν. Παρατηρητέον ὅτι ὁ τοπάρχης (*margrave*) τοῦ Βραδεμβούργου κατατάσσεται εἰς τὸν εἰκοστὸν βαθμὸν καὶ ὁ δούξ τῆς Σαβοῦας εἰς τὸν εἰκοστὸν δεῦτερον, ἢ δὲ Ῥωσσία οὐδ' ἀναφέρεται ἐν τῷ καταλόγῳ, καὶ τοὶ οἱ μεγάλοι δούκες τῆς Μόσχας ἦσαν τότε ἰσχυρότατοι.

Πρῶτος ἦν ὁ πάπας· 2ος ὁ αυτοκράτωρ τῆς Γερμανίας· 3ος ὁ βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων (Ῥώμης)· 4ος ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας· 5ος ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰσπανίας (Κασταλλίας καὶ Λεῶν)· 6ος ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀραγονίας· 7ος ὁ βασιλεὺς τῆς Πορτογαλλίας· 8ος ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας· 9ος ὁ βασιλεὺς τῆς Σκωτίας· 10ος ὁ βασιλεὺς τῆς Σικελίας· 11ος ὁ βασιλεὺς τῆς Οὐγγαρίας· 12ος ὁ βασιλεὺς τῆς Ναβάρρας· 13ος ὁ βασιλεὺς τῆς Κύπρου· 14ος ὁ βασιλεὺς τῆς Πολωνίας· 15ος ἡ δημοκρατία τῆς Βενετίας (διὰ τὴν Κύπρον, Κρήτην καὶ Δαλματίαν)· 16ος ὁ δούξ τῆς Βρετάνης· 17ος ὁ δούξ τῆς Βουργουνδίας· 18ος ὁ δούξ τῆς Βαυαρίας καὶ Παλατίνος· 19ος ὁ ἐκλέκτωρ τῆς Σαξωνίας· 20ος ὁ τοπάρχης τοῦ Βραδεμβούργου· 21ος ὁ ἀρχιδούξ τῆς Αὐστρίας· 22ος ὁ δούξ τῆς Σαβοῦας· 23ος ὁ μέγας δούξ τῆς Τοσκάνης· 24ος ὁ δούξ τῆς Λοθιραγκίας· 25ος οἱ πρίγκιπες τῆς ἀγίας ἑδρας· 26ος οἱ ἀνεψιοὶ τοῦ πάπα καὶ οἱ ἐξάρχαι (λεγάτοι) τῆς Βολωνίας καὶ τῆς Φερράρας.

Περὶ τὸν νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ τάξις αὕτη δὲν διετηρήθη, διότι καὶ αὐτὸς ὁ πάπας δὲν ἴσχυεν ἐπὶ τοιοῦτων πραγμάτων.

Καὶ τοὶ δὲ οὐδέποτε ὠργανίσθη ἐντελῶς ἡ ἱεραρχία τῶν ἐθνῶν, ἐγένοντο ὅμως παραδεκτοὶ δύο οὐσιώδεις ὅροι· ἅ. ὅτι αἱ καλούμεναι βασιλικαὶ τιμαὶ ἀνήκον μόνον ταῖς αυτοκρατορίαις, ταῖς βασιλείαις, τῷ

ποντιφικῶ κράτει, τοῖς μεγάλοις δουξί, τῷ ἐκλέκτορι τῆς Ἀσσίας καὶ τῇ Ἑλβετικῇ Ὁμοσπονδίᾳ β'. ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας ἦν ὁ πρῶτος τῆς Εὐρώπης κυριάρχης, δυνάμει τοῦ ρωμαϊκοῦ στέμματος ὑπερῆλαθεν ἐκ τοῦ Καρλομάγνου. Τὴν ἐξήγησιν ταύτην τῆς αὐτοκρατορικῆς ὑπεροχῆς ἐξηγεῖ ὁ Φίλλιμορ λέγων ὅτι οἱ αὐτοκράτορες τῆς Γερμανίας ἐθεωροῦντο ὡς διάδοχοι τῶν Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων, ὁ δὲ Βάτελ λέγει ὅτι «ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Καρλομάγνου ἐπεκράτει πρόσφατος ἰδέα τοῦ μεγαλείου τῆς ἀληθοῦς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας.» Τέλος ὁ Βαρθὸλ πρό πεντακοσίων ἐτῶν ἐθεώρει αἰρετικούς τοὺς μὴ ἀναγνωρίζοντας τὴν «ὑπεροχὴν τῆς μεγάλης αὐτοκρατορίας, ἧς τὸ μεγαλεῖον ἵπτατο ἐπὶ τοῦ κόσμου.»

Ἐκ τῆς γενικῆς ταύτης καὶ βαθέως ἐρριζωμένης ἐντυπώσεως ἀνεφύη κατὰ τὸν μεσαιῶνα ἡ μιμητικὴ ροπὴ ἐπικρατειῶν τινων πρὸς τὸ προσαγορεύειν ἑαυτὰ αὐτοκρατορίας· τοῦτο δὲ ἀνακαλεῖ εἰς τὴν μνήμην ἡμῶν τὸν μῦθον τοῦ βατράχου, ὅστις ἐξωγκοῦτο ἵνα ἐξομοιωθῇ πρὸς τὸν βοῦν. Ἐντούτοις μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ θρόνου παραίτησιν Καρόλου τοῦ Ε'. καὶ τὸν ἐπελθόντα πολιτικὸν διαμελισμὸν, ἡ τιμητικὴ θέσις ἔπαυσεν ἀνήκουσα τῷ αὐτοκράτορι. Ταύτην διημφισθέτησαν Γαλλία καὶ Ἰσπανία ἐπὶ διακόσια ἔτη καὶ ἡ πρώτη ὑπερίσχυσεν ἐν ἔτει 1761 δυνάμει συνθήκης μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας. Ἀργὰ πολὺ ὁμοῦς ἐπέτυχεν τοῦτο ἡ Γαλλία, διότι τὸ ἔτος 1789 ἐπήρχετο γοργαῖς βήμασιν, ὥστε δὲν ἀπήλαυσεν ἐπὶ πολὺ τὴν κατάκτησιν.

Αἱ δημοκρατίαι τῆς Βενετίας καὶ τῶν Κάτω Χωρῶν ἐπετράπησαν νὰ συμμετάσχωσι τῶν βασιλικῶν τιμῶν, ἀλλ' οἱ πρεσβευταὶ τῶν ὄφειλον νὰ ἔρχωνται μετὰ τοὺς πρεσβευτὰς τῶν ἐστεμμένων κεφαλῶν. Ἡ δημοκρατία τῆς Γενούας καὶ τὸ τάγμα τῶν ἱπποτῶν τῆς Μελίτης οὐδέποτε ἀπήλαυσαν ῥητῶς τὸ προνόμιον αὐτὸ, καὶ τοὶ ἡ μὲν πρώτη ἐξήτησατο τὴν αὐτὴν ἰσότητα, ἧτις

ἀπενεμήθη τῇ Βενετίᾳ, καὶ νὰ προηγήται τῆς Ἑλβετίας, τὸ δὲ τάγμα τῆς Μελίτης ἤξιωσε νὰ λάβῃ μοναρχικὰ δικαιώματα, δυνάμει τῆς αἰρετικῆς κυριαρχίας ἣν ἐπὶ τῆς νήσου ἐξήσκει. Ἐπ' ἐσχάτων αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς, ἡ γερμανικὴ Ὁμοσπονδία καὶ ἡ αὐτοκρατορία τῆς Βρασιλίας ἐθεωρήθησαν ὡς κεκτημέναι δικαιώματα εἰς βασιλικὰς τιμὰς.

Ἡ δυσχέρεια ἣν ἐπικράτειαι τινες ἐφίσταντο ἵνα τύχωσι τοῦ πρώτου βαθμοῦ, ἀποδεικνύει περὶ πόσου ἐποιοῦντο τοῦ πράγματος· διὸ αἱ ἀπολαμβάνουσαι τὸ διεθνὲς τοῦτο τυπικὸν οὐδόλως ἐφαίνοντο διατεθειμέναι νὰ τὸ παραιτήσωσι παρὰ τὰς ἐν τῇ καταστάσει τῶν ἐπελθούσας μεταβυλάς. Ὁ Κρομβελ, λ. χ., ἤξιου ὑπὲρ τῆς δημοκρατίας τὸ τελετικὸν ὑπερῆτηρήθη πρὸς τὴν μοναρχίαν, πρόσφατον δὲ παράδειγμα τούτου ἀπαντῶμεν ἐν τῷ εἰκοστῷ τρίτῳ ἔθρῳ τῆς συνθήκης τοῦ Κάμπο-Φαρρίου, ἐν ἧ ὁ Βοναπάρτης ἔταξεν ὅτι «Ἡ. Μ. ὁ αὐτοκράτωρ, βασιλεὺς τῆς Οὐγγαρίας καὶ Βοημίας, καὶ ἡ γαλλικὴ Δημοκρατία θὰ τηρήσωσι τὸ αὐτὸ τυπικὸν ὡς πρὸς τὸν βαθμὸν καὶ τὴν λοιπὴν ἐθιμοταξίαν ὅπως καὶ πρὸ τοῦ πολέμου.» Ἡ κατάστασις αὕτη τῶν πραγμάτων ἐπεκυρώθη διὰ τῆς συνθήκης τῆς Λουνεβίλλης (1801). Ἐνόσω τὸ θεῖον δίκαιον ἐθεωρεῖτο πηγὴ τῆς νομίμου ἐξουσίας, αἱ κυβερνήσεις αἱ παραχθῆσαι διὰ τῆς ψηφοφορίας τοῦ λαοῦ μόνον διὰ τῶν ὅπλων ἐπέτυχον τὰς τιμὰς τὰς ἀπονεμομένας εἰς τὰς προπαραδότους μοναρχίας. Τῶντι ὁ βαθμὸς δὲ ὄφειλον νὰ ἔχωσιν αἱ δημοκρατίαι οὐδέποτε ὀρίσθη σαφῶς. Οἱ βασιλεῖς ἀπέσχον νὰ τὸν ἀναγνωρίσωσι καὶ ἡ σύνοδος τῆς Βιέννης ἀπεπειράθη νὰ κανονίσῃ τὰ κατ' αὐτὸν· μάλιστα δὲ κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους, ὅτε νέαι ἐπικράτησαν ἰδέαι, ἅπασαι αἱ δημοκρατίαι, περιλαμβανομένων καὶ τῶν τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς, σιωπηλῶς ἐπέτυχον ἐν τῷ τελετικῷ τὰ εἰς τὰς ἄλλας κυριάρχους ἐπικρατείας ἀπονεμηθέντα δικαιώματα.

Ἐν Γερμανίᾳ, τῇ κατ' ἐξοχὴν χώρᾳ τῶν διατυπώσεων, πολλαὶ περὶ τοῦ τελετικοῦ

δυσχέρεια ανεφάνοντο μέχρι τῆς καταλύσεως τῆς ἀρχαίας Ὀμοσπονδίας (1866)· ἀλλ' ἤδη ἄλλως ἔχουσι τὰ πράγματα.

Τὸ διπλωματικὸν τελετικὸν ἐδημιουργήθη πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ ἐπικυρῶσαι τὴν δύναμιν τῶν ἐπικρατειῶν διὰ τῶν ἀντιπροσώπων των. Ἐπὶ τρεῖς ὅλους αἰῶνας διηνεκῆς ἐπεκράτει πάλῃ περὶ πρωτοκαθεδρίας καὶ βιβλία ὀλόκληρα ἐδύνατό τις νὰ γράψῃ περὶ τῶν διαμαχῶν αὐτῶν. Προτιμότερα δὲ πρὸς λύσιν διαφορὰ ἐθεωρεῖτο ἢ διὰ τῆς βίας ὅσάκις ὁ ταύτην διαπράττων δὲν ἐφοβεῖτο νὰ τιμωρηθῇ. Ἰσπανὸς ἀπεσταλμένος ἀπαντήσας καθ' ἑδῶν, ἐνῶ μετέβαινον εἰς τ' ἀνάκτορα, τὸν πρεσβευτὴν τῆς Γαλλίας, ἐφόνευτε τοὺς ἵππους καὶ τοὺς ἀνθρώπους τούτου καὶ ἠκολούθησε τὴν πορείαν του κομπάζων ὅτι ὑπεστήριξε τὴν τιμὴν τῆς πατρίδος του πρῶτος φθάσας εἰς τὴν αὐλήν. Ὅτε ἡ βία εἰς οὐδὲν ἴσχυεν, οἱ ἀντίπαλοι κατέφευγον εἰς ἄλλα μέσα ἵνα ἡ ἰσότης τηρηθῇ. Τοιοῦτο σχέδιον ἐγένετο παραδεκτὸν ὅτε ἐπρόκειτο νὰ συνέλθωσιν ὁ Μαζαρίνος καὶ ὁ δὸν Λουδοβίκος δὲ Χάρο καὶ κανονίσωσι τὰ περὶ τοῦ συνοικεσίου Λουδοβίκου ΙΔ' καὶ τῆς Μαρίας Θηρεσίας, ἰνφάντης τῆς Ἰσπανίας. Ὅπως τηρηθῇ ἀνεπαρὸς ἡ ἀξιοπρέπεια τῶν δύο ἔθνων, οἱ δύο ὑπουργοὶ συνητηθήσαν ὑπὸ σκηνὴν τινα ἐν μικρᾷ χερσονήσῳ τῆς Βιθασόας, χωρίζουσα τὴν Γαλλίαν ἀπὸ τῆς Ἰσπανίας· εἰς τὴν δὲ συγχρόνως καὶ ἐκάθησαν ὁ μὲν ἀπέναντι τοῦ δὲ πρὸ τραπέζης τετραγώνου καὶ ἐπὶ ἐδρῶν μαθηματικῶς ἴσων. Ὁ Μπέλ δελφ ἀναφέρει τὸ ἐξῆς περιστατικόν. Δύο πρεσβευταί, ὁ εἰς ἐκ Γενούας καὶ ὁ ἄλλος ἐκ Βραδεμβούργου, μὴ δυνάμενοι νὰ συμπληρώσῃσι τίς ἐπρεπε πρῶτος νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας, ἀπεφάσισαν ἵνα προηγηθῇ ἐκεῖνος ὅστις πρῶτος ἤθελεν ἀφίχθῃ εἰς Βερσαλλίας. Ὁ πανοῦργος Πρωσσοῦ μετέβη εἰς Βερσαλλίας ἀπὸ τῆς παραμονῆς καὶ διῆλθε τὴν νύκτα ἐπὶ θρανίου ἐν τῶν ἀνακτόρων. Ὁ Ἰταλὸς ἀφίχθη τὴν αὐγὴν· ὀργισθεὶς δὲ διότι ἐνεπαίχθη, προσεποιήθη ὅτι ἠττήθη· ἀλλ' ὅτε ἤνοιξεν ἡ βα-

σιλικὴ θύρα, εὔρε μέσον νὰ εἰσδύσῃ πρῶτος καὶ ἤρχισε τὰς ὑποκλίσεις. Τοῦτο δὲν ἤρσεν εἰς τὸν Γερμανόν, ὅστις ὀρμήτας ἔσυρε τὸν ἀντίζηλον ἐκ τοῦ ἐπενδύτου καὶ ἀνέκτισε τὴν θέσιν ἣτις τῷ ἀνήκε. Δύο πρεσβευταὶ συναντηθέντες εἰς τὴν γέφυραν τῆς Πράγας ἔμειναν ἐφ' ὀλόκληρον ἡμέραν ἀκίνητοι, διότι οὐδέτερος ἤθελε νὰ παρχωρήσῃ τὰ πρωτεῖα. Ἐνίοτε ἡ γυμναστικὴ ἀπεφάσιζε τίς ὁ ὑπερισχύσων. Ἐν χορῷ διδομένῳ ἐν ἔτει 1768 ὁ τῆς Ῥωσσίας ἀντιπρόσωπος Ἰβάν Τσερνιτσέφ ἐκάθησεν ἀποτόμως πρὸς τῷ αὐτοκρατορικῷ ἀπεσταλμένῳ, εἰς τὴν θέσιν ἣν ἐπρεπε νὰ καταλάβῃ ὁ τῆς Γαλλίας ἀντιπρόσωπος, Κατελὲ Λομών. Οὗτος, ἐλθὼν μετὰ τινα λεπτά, οὐδὲν εἶπε· μετὰ μικρὸν ὄμως, οὐδενὸς προσέχοντος, ὤρμησε διὰ μιᾶς μεταξὺ τῶν δύο συναδέλφων καὶ ἀνέκτισε τὴν θέσιν του. Ἐκ τούτου ἐπῆλθε μονομαχία, καθ' ἣν ἐπληρώθη ὁ Τσερνιτσέφ.

Οὐ μόνον δὲ μεταξὺ των ἤριζον αἱ πρεσβευταὶ, ἀλλὰ συνεχῶς καὶ πρὸς τὰς κυβερνήσεις παρ' αἷς ἦσαν διαπεπιστευμένοι. Ὁ κατὰ τὸ τέλος τῆς δεκάτης ἐβδόμης ἑκατονταετηρίδος πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας παρὰ τῆ Ὑψ. Πύλῃ Κάρολος δὲ Φεριόλ, μαρκήσιος τοῦ Ἀρζαντάλ, τόσῃν ἐδείκνυεν ἐπιμονὴν ὑπὲρ τῶν τυπικῶν δικαιωμάτων του, ὥστε, πρὸς τοὺς ἄλλοις, ἠρνεῖτο νὰ παρουσιασθῆται εἰς τὸν Σουλτάνον ἀνευ τῆς σπάθης του, ὅπερ ἦν ὅλως ἀπηγορευμένον ἀπὸ τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν δευδίσσης εἶχεν ἀποπειραθῆ νὰ δολοφονήσῃ τὸν Βαγιαζήτ Β'. «Θ' ἀτιμάτω τὸν κύριόν μου, ἔλεγεν, ἀν ἀφίσω τὴν σπάθην μου.» Κατὰ τὴν ὁμολογίαν τῶν ἀρματοίων, ὁ Φεριόλ εἶχεν ἄδικον, διότι δὲν ἐπρόκειτο τῶντι περὶ διεθνοῦς τελετικοῦ, ἀλλὰ περὶ τοπικῆς ἐθιμοταξίας, ἣν πᾶσα αὐτὴ δικαιούται νὰ κανονίζῃ ὅπως θέλει. Καὶ ἄλλος πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας, ὁ Γκιλλιεράργ, οὐδέποτε ἠθέλησε ν' ἀναγνωρίσῃ τὸ δικαίωμα αὐτὸ τῆς Πύλης καὶ μετὰ πέντε ἐτῶν φιλονεικίας ὑπερίσχυεν. Ὁ θρίαμβος οὗτος δυστηρέστησε τοὺς γέροντας μουσουλμάνους. Ὁ Τεσριφάτ Ἐμινῆ (μέγας τελε-

τάρχης) ἐξήκτισατο ἵνα τὸ πρῶγμα ἐγγρα-
φῆ εἰς τὰ ἀρχεῖα ὡς μισαρὰ ἐξαίρεσις. «Εἰς
τί, ἀνεβόησε, χρησιμεύει ἤδη ἡ τῶν τελε-
τῶν βίβλος; Εἶναι τὸ αὐτὸ ὡς εἰ ἐκαίετο.»

Συνεχῶς οἱ πρεσβευταὶ ἐνήργουν ἀπὸ κοι-
νοῦ ἵνα προφυλάξωσι τὰ δικαιώματα τούτου
ἢ ἐκείνου τοῦ ἀντιπροσώπου, ἅπειρα δὲ τοι-
αῦτα παραδείγματα ἀναφέρονται.

Τὴν αὐτὴν ἀξίαν, ἣν καὶ οἱ ἀντιπρόσω-
ποὶ τῶν ἀπέδωκαν συνεχῶς εἰς τὰ τοιαύτης
φύσεως ζητήματα οἱ μέγιστοι τῶν μοναρ-
χῶν ἰδίως δὲ Ναπολέον ὁ Α'. οὐδόλως ὑ-
πεχώρει, ἐνθα ἐνόμιζεν ὅτι ἐπρόκειτο πε-
ρὶ τῆς ἀξιοπρεπείας τοῦ στέμματός του.
Ἐρρέθη ἤδη ὅτι εἰς Βάμπο-Φόρμιον ὑπεσῆ-
ριξε τὰ δικαιώματα τῆς Γαλλίας ὡς αὐτο-
κράτωρ δὲ οὐδόλως ἠμέλησε τὰ ἑαυτοῦ καὶ
ὑφίσταται ἔτι τὸ περὶ τελετικῶν βιβλίον
του, ὅπερ εἶναι τοσοῦτον πολύπλοκον, το-
σοῦτον λεπτομερὲς, ὅτον καὶ τὸ ἐφ' οὗ βασι-
ζεται Λουδοβίκου τοῦ ΙΔ'. Ἐνῶ ἠσχολεῖτο εἰς
τοῦ πονήματος αὐτοῦ τὴν σύνταξιν, ἀπε-
τάθη εἰς διάφορα μέλη τῆς ἀρχαίας αὐλῆς
ἵνα λάβῃ πληροφορίας, ἀλλ' ὀλίγοι ὑπήκου-
σαν, ἡ δὲ πριγκιπέσσα *Chimay*, κυρία τῆς
τιμῆς τῆς ἀτυχοῦς Μαρίας Ἀντουανέττας,
ἀπήντησεν ὡς ἐξῆς εἰς τὸν ἀπεσταλμένον
του: «Εὐαρεστήθητε νὰ εἴπητε τῷ αὐτο-
κράτορι ὅτι τὰ πάντα ἐλησμόνησα, ἐκτὸς
τῆς καλοκαγαθίας καὶ τῶν δυστυχιῶν ἐκεί-
νης ἣν ὑπηρετήσα.» Ὁ Ναπολέον ὅθεν μό-
νος συνέταξε τὰ τῆς ἐθιμοτυξίας του, διατη-
ρήσας πανταχοῦ δι' ἑαυτὸν τὴν πρωτοκα-
θεδρίαν, τῷ δὲ 1808 ἔδωκε περιέργον πα-
ράδειγμα τῶν φιλοπρωτείων του. Διέταξε
νὰ κατατρεθῆ τὸ διὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἐκτυ-
πωθὲν γνωστὸν τῆς *Γότθας* Ἡμερολόγιον,
διότι, κατὰ τὴν πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων
παραδεδεγμένην συνήθειαν, οἱ ἡγεμόνες ἦσαν
ἐγγεγραμμένοι κατὰ ἀλφαβητικὴν τάξιν.
Ὁ νέος αὐτοκράτωρ, ὅστις δὲν ἠνέχετο νὰ
διατελῆ ἀναμεμιγμένος μὲ πολλοὺς, ἔστω
καὶ ἡγεμόνας, ἐθεώρησε τερατῶδες τὸ ν'
ἀρχηται κατάλογος ἀπὸ τῶν δουκᾶτων τοῦ
Ἀγγάλτ' διὸ τὸ ἡμερολόγιον μετετυπώθη,
φέρον ἐν τῇ πρώτῃ σελίδι τὸν Ναπολέοντα.

Ἐνεκεν ἀδικλείπτων μεταξὺ τῶν πρε-
σβευτῶν περὶ πρωτοκαθεδρίας ἐρίδων ἡ ἐν
ἔτει 1814 συνελθοῦσα σύνοδος τῆς Βιέννης
διώρισεν ἐπιτροπὴν ἵνα κανονισθῶσι τὰ κα-
τὰ τοὺς βασιλεῖς, κτλ., ἡ δ' ἐπιτροπὴ ὑπέ-
βαλε τὴν ἐκθεσὶν τῆς ἐν τῇ συνεδριάσει τῆς
9 Φεβρουαρίου 1815 ἔ. ν., προτείνουσα νὰ
διαιρεθῶσιν εἰς τρεῖς βαθμοὺς τὰ ἔθνη ἄλ-
λὰ μετὰ πολλὰς συζητήσεις τὸ σχέδιον ἀ-
περρ' ἴθη καὶ ἐκανονίσθη ἡ νῦν ἐν ἰσχύϊ τά-
ξις περὶ τοῦ βαθμοῦ τῶν πρεσβευτῶν. Διὰ
πρακτικοῦ συνταχθέντος τὴν 7 (19 Μαρτίου
1815 οἱ διπλωματικοὶ πράκτορες ὑπήχθη-
σαν εἰς τρεῖς κατηγορίας: 1ον τοὺς πρεσβευ-
τάς, τοὺς ἐξάρχους (λεγάτους) καὶ ἀντιπρο-
σώπους (τοῦ πάπα) ἢ *ρουτσίους*: 2ον τοὺς
ἀπεσταλμένους ἢ ὑπουργοὺς διαπεπιστευ-
μένους παρὰ τοῖς κυριάρχαις: 3ον τοὺς ἐ-
πιτετραμμένους, διαπεπιστευμένους παρὰ
τοῖς ὑπουργοῖς τῶν ἐξωτερικῶν. Τετάρτη
ἐν τῷ μεταξὺ κατηγορία, ἡ τῶν προσέδρων
ὑπουργῶν (*ministres résidents*) προσετέθη
τῷ 1818 ὑπὸ τῆς συνόδου τοῦ Ἀκουῖσγρά-
νου.

Ἀπασαὶ αἱ ἐπικράτειαὶ δὲν ἔχουσι τὸ αὐ-
τὸ τελετικόν, δι' οὗ κανονίζονται αἱ τιμαὶ
αἱ ὀφειλόμεναι εἰς ἐκάστην τῶν τεσσάρων
τούτων κατηγοριῶν, διότι τὸ τελικόν δὲν
ἔχει τι τὸ διεθνὲς καὶ εἶναι ἀπλῶς τοπι-
κόν. Ὁ ἡγεμὼν ἐκάστης χώρας ὀρίζει κατ'
ἰδίαν θέλησιν τὰς τιμὰς ὅσας ὀφείλει ν' ἀπο-
νέμῃ εἰς τοὺς ξένους ἀντιπροσώπους.

Ἐπιστῆμων ἀκροάσεων (*audiences solen-
nelles*) μόνον οἱ πρεσβευταὶ τυγχάνουσιν ὁδύ-
γουνται δὲ ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ θρόνου ὑπὸ τῶν
εἰσηγητῶν τῶν πρέσβων καὶ μεταφέρονται
ἐφ' ἅμαξῶν τῆς αὐλῆς συρομένων ὑπὸ ἐξ ἵπ-
πων (μόνον ἡ τάξις αὕτη διατηρεῖται παντα-
χοῦ). Ἀπονέμονται δ' αὐτοῖς στρατιωτικαὶ τι-
μαὶ καὶ οἱ πρεσβευταὶ γίνονται δεκτοὶ πρῶ-
τον ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος, περισοιχιζομένου ὑπὸ
τῆς αὐλῆς του, ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ θρόνου,
καὶ ἔπειτα ὑπὸ τῆς ἡγεμονίδος ἐν ἰδιαιτέ-
ρῳ δωματίῳ. Τελειωθείσης τῆς ὑποδοχῆς ὁ
πρεσβευτὴς ἐπανέρχεται εἰς τὴν πρεσβείαν
μετὰ τῆς αὐτῆς τελετῆς. Εἰς τινὰς χώρας

μετὰ τὴν ἀκρόασιν περιμένει ἐν στολῇ τὸν ὑπουργὸν τῶν ἐξωτερικῶν, ὅστις παρελθούσης ἡμισείας ὥρας ἀποδίδει τὴν ἐπίσκεψιν ἐν ὀνόματι τοῦ ἡγεμόνος καὶ ἑαυτοῦ· ἀλλὰ λαχοῦ πάλιν, ὡς ἐν Γαλλίᾳ, μετὰ τὴν βασιλικὴν ἀκρόασιν, ὁ πρεσβευτὴς μεταβαίνει παρὰ τῷ ὑπουργῷ τῶν ἐξωτερικῶν, οὗτος δὲ μάλιστα μετὰ τὴν δευτέραν ἐπίσκεψιν ταύτην ἀντεπισκέπτεται. Οἱ πληρεξούσιοι ὑπουργοὶ τυγχάνουσιν ὑποδοχῆς ἤττον ἐπισήμου· τούτους δηλονότι ὁ ἡγεμὼν ὑποδέχεται εἰς ἄλλο δωμάτιον (ἢ αἶθουσα τοῦ θρόνου ἐπιφυλάσσεται διὰ τοὺς πρεσβευτὰς μόνον), παρόντων δύο ἢ τριῶν ὑπουργῶν καὶ τινῶν ἀξιωματικῶν τῆς αὐλῆς. Ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπάρχει ἴδιον ἔθιμον· οἱ πρεσβευταὶ δὲν ἐγχειρίζουσι τὰ διαπιστευτήριά των εἰς αὐτὸν τὸν Σουλτάνον (ὡς γίνεται ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἡγεμόνων), ἀλλ' εἰς τὸν μέγαν βεζύρην ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς Α. Α. Μεγαλειότητος.

Ἄμα νέος ἀπεσταλμένος γίνῃ δεκτὸς ἐπιστήμως ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Κράτους, ἐπισκέπτεται τὰ μέλη τοῦ διπλωματικοῦ σώματος· ἐὰν ὅμως ἔχη τίτλον πρεσβευτοῦ, ἀπλῶς κοινοποιεῖ αὐτοῖς ὅτι παρου-

σιάσθη καὶ περιμένει τὴν ἐπίσκεψιν των, ἢν προσωπικῶς ἀποδίδει εἰς τοὺς πρεσβευτὰς καὶ εἰς τοὺς λεγομένους ὑπουργοὺς (*ministres*) δι' ἐπισκεπτηρίων χαρτῶν. Ἐντούτοις διάφοροι ὑπάρχουσιν ἴδιαι διατυπώσεις εἰς τινὰς χώρας καὶ συνεθίζεται ὁ νεωστὶ ἐρχόμενος, ἐκτὸς ἂν δὲν φωτισθῇ ὑπὸ τῶν γραμματέων του (*secrétaires*), νὰ συμβουλευθῇ τὸν ἀρχαιότερον.

Ἐν ταῖς μεγάλαις τελεταῖς ἡ τιμητικὴ θέσις εἶναι ἐν τῷ κέντρῳ, ὅπου εὔρηται τὸ διπλωματικὸν σῶμα· ἐκεῖ ἕκαστος καταλαμβάνει τὴν οἰκίαν θέσιν. Ἐὰν τὸ διπλωματικὸν σῶμα συνέρχηται εἰς συνδιάσκεψιν περὶ τράπεζαν, ἡ τιμητικὴ θέσις εἶναι ἀπέναντι τῆς θύρας. Τιμητικωτέρα εἶναι ἡ δεξιὰ παρὰ ἡ ἀριστερά, ἐκτὸς ἐν Τουρκίᾳ, ὅπου ἡ ἀριστερὰ εἶναι τιμητικωτέρα. Καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν οἱ πρεσβευταὶ ἐν ᾧ ἀναγινώσκουσι τὸν συνήθη λόγον διατηροῦσι τὸ προνόμιον, οὗ ὅμως δὲν ποιῶσι πλέον χρῆσιν, τοῦ ἔχειν κεκαλυμμένην τὴν κεφαλὴν.

Εὐτυχῶς, αἱ λεπτολογίαι αὗται ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ ἀποβάλλουσι τὴν ἀξίαν των.

Μετάφρασις κατ' ἐκλογὴν ὑπὸ Σ. Γ.